کۆنه پێشمه رگه یێک و کۆماری دووه می ئێراق

نووسه ر: سه لاحه دین خه دیو

وه رگێڕ: ڕێناس جاف

سه رده می کۆماری یه که می ئێراق ، به کۆده تاکه ی
عه بدولکه ریم قاسم له ژوئیه ی ساڵی 1958 زایینی
ده س پێکرا و به ڕووخانی حکومه تی سه دام له مارسی
2003 کۆتایی پێ هات.
ته وه ری سه ره کی باس و خواس له و سه رده مه دا که
به تایبه ت پاش ساڵی 1968 و هاتنه سه رده وری حیزبی
به عس، زیتر خۆی ده رخست، له سه ر مۆدێرنیته، سۆسیالیزم و ناسیۆناڵیزمی عه ره بی بوو که ده سته لات
 به ده س تاقمێکی تایبه تی سه ر به قه ومێکه وه بوو و
که وتنه په راوێزه وه ی مابه قی گرووپه کانی گرینگی
قه ومی و ئایینی وه ک شیعه و کورده کانی ، لێ که وته وه.
ئه رچی له سه رده می کۆماری یه که می ئێراقدا، پێنج
سه رۆک کۆمار،حوکمیان به سه ر ئه و وڵاته دا کرد
به ڵام لێکچوونی شێوه کانی حکومه ت و ده سته ڵاتدارێتی
ئه وان و تایبه ت مه ندییه کانی سیاسی ،دیرۆکی، جڤاکی وڵات
به درێژایی ئه و ماوه، هه ل بۆ ئه و چه شنه دابه شکارییه،
ده ره خسێنێ.
بێگومان سه رچاوه ی ئه و چه شنه دابه شکارییه ی
ژیانی سیاسی وڵاتان،شۆڕشه که ی فه ره نسه و
حکومه ته کانی کۆماری یه ک به دوای یه کدایه، کاتێکیش
کاریگه ر و کارا ده بێت ناسنامه ی سیاسی به تایبه ت یاسای
بنه ره تیی"کۆماری"،گۆڕانی سه ره کی و بنچینه یی ،
تێدا بکرێ.
له ئێراقی ئه مڕۆدا سه رباری هاتنه ئارای ئه و هه موو
گۆڕانکارییه، دیاریکرانی کوردێک به مێژینه ی خه باتی
"شۆڕشگێرانه" بۆ پۆستی سه رۆک کۆمارێتی، بۆته هۆکارێکی
دی هه تا خولی نوێی ژیانی سیاسی ئه و وڵاته، ناوی

"كۆماری دووه م"ی له سه ر دانرێ.
گه ر سووکه ئاشنایتی و شاره زایتی یه کمان ده گه ڵ دیرۆکی
هاوچه رخی ئێراق هه بێت که سه رانسه ر ، تژییه له
حاشا کردن و وه پشت گوێ خستن و سه رکوت کردنی
به رده وامی کوردان، ئه و ده م لامان ده رده که وێ بایه خی
ئه م کاره، ئه وه ند که متر له یاسای بنه ڕه تی نییه.
جه لال تاڵه بانی " کۆنه پێشمه رگه " یێکی بزاڤی کوردستان
دێته ئه ژمار.
له بزوتنه وه ی کوردی دا، پێشمه رگه به و مێلشیایانه
ده ڵێن به شێوه ی چه کدارانه، له ئامانج و مه به سته کانی
ئه و خه بات و شۆڕشه ، به ره وانی و لاگری ده که ن.
هه تا چه ن ساڵ له مه وبه ر که خه باتی چه کدارانه
تاقه ڕێکار لای ڕێبه رانی باشووری کوردستان بوو،پێشمه رگه
سه مبولی خه بات و به رخۆدان بوو.
ئه و وڵاتانه ی که مینه ی کوردیان تیایه، به ده گمه ن
جار ناجارێک، یه ک و چه ن که سێ تایبه ت

هه تا بانترین پله و پۆسته کانی حکومه تی و ده وڵه تی
هه ڵکشاون. به ڵام بێگومان برینی ڕێگه یێکی دوور و درێژی
ئه وتۆ، سه ره تا پێویستی به وه پشت سه ر نانی پرۆسه ی
" خۆیبوون" و چوونه ژێر باری کاری ئاسایی و دوا به دوای
ئه وه ش توانه وه و نغرۆبوون له که لتوور و زوانی فه رمی بووه وه ک "حیکمه ت چیتین"
وه زیری هه نده رانی
سه رده می "تۆرگۆت ئۆزال" له ترکیا که ئه رچی له
بنه ماڵه یێکی "دیاربه کری" له دایک ببوو، به ڵام ته نیا
له ڕێی ڕۆژنامه نووسانی وردبین و په یامنێران پیشه یی یه وه
تێده گه یشتی که به ڕه گه ز کورده به ڵام ئه م خاڵه لای
جه لال تاڵه بانی
ڕاس به پێچه وانه یه،ئه و له دڵی شۆڕش و بزوتنه وه یێکه وه
سه ری هه ڵداوه که چه کدارانه، بۆ گۆڕینی سیمای سیاسی و
ناسنامه ی قه ومی ئه و چه شنه وڵاتانه ، خه باتی کردووه.
ئه مه بۆ خۆ یه ک له نیشانه هه ره ڕوونه کانی گۆڕان و
ده سپێکی خولی نوێی نێو خۆرهه ڵاتی ناوینه که پاش
تێپه ڕینی نێزیک به نیوسه ده، هێوری سیاسی،به ره و

قۆناخێک ده چێ هه تا سیمایێک، به گوێره ی بارودۆخی
ڕۆژ و هاوکێشه کانی نوێی ناوچه یی و جیهانی، به خۆوه ببینێ.
ساڵی 1986 ئه و ده مانه ی دیکتاتۆری ئێراق، سه ری
به کار وباری ده سته ڵاتدارێتی یه وه گه رم بوو،
فه رمانی عه فوو و لێبوردنی گشتی بۆ هه موو نه یارانی
ورد و گه وره و جۆر به جۆری خۆی ده رکرد که چی
ئه و عه فوواته، تاڵه بانی نه ده گرته وه ،ئه وه بۆ خۆ
ڕاده ی نه فره ت و بێزاری سه رۆک کۆماری پێشوو
له و ، لای هه مووان ڕوون ده کاته وه.
له و سه رده مه دا تاڵه بانی به یارمه تی هێزی ئێرانی،
له بنکه ی هاوینی یان هاوینه هه واره که ی خۆ له
"قه ڵاچوالان"(له به رزاییه کانی ده ور و به ری سلێمانی)
شه ڕێکی پارتیزانی دژ به سوپای به عس ، ده س پێکرا.
ئێسته سه رۆک کۆماری پێشوو، له سووچێکی زیندانی
ئه مریکییه کانه وه، چه مه ڕای دادگه یی کران و له و لاشه وه
سه رۆک کۆماری نوێ(تاڵه بانی) ئاماده یه بچێته نێو
یه ک له کۆشکه کانی پێشووی ئه و.
تاڵه بانی له خه باتی سیاسی ڕابوردووی خۆیدا، ئه وه ی
سه لماندووه سیاسه تمه دارێکی فۆنکسیۆناڵیسته و
دۆستایێتی و دوژمنایێتی یه کانی نه گۆڕ و هه میشه یی نین.
دۆستایێتی و ناکۆکییه کانیشی هه ر به هه مان شێوه بووه.
لاگرانی، ئه و جۆره ی سیاسه ته ی تاڵه بانی، به ڕازی
سه رکه وتنی "مام جه لالی" داده نێن، ئه وه له حاڵێکدایه
لای ڕه خنه گرانی، هه ر له و ڕێگه وه بزاڤی کوردی
زه بری فره ی لێ که وتووه.
ڕوون و ئاشکرایه پۆستی سه رۆک کۆمارێتی ئێراق،
ده رفه تێکی باشتر و هه لێکی شیاو و گونجاوتر
ده خاته وه رده س مام جه لال ، به دوای سیاسته که ی
خۆدا بچێت. ئه و سیاسه ته ی به سه رنج به ڕه وشی
هه ستیار و پڕ له بگره و به رده ی ئێستای ئێراق و
ئالی و گرووپه کانی جۆر به جۆری سیاسی،ئایینی، قه ومی و ... نێو ئه و وڵاته، ڕه نگه ئه وه نده ش ناکارا نه بێت.
به تایبه ت ئه وه ی نابێ وه ک "غازی یاوه ر" چاو له
مام جه لال بکه ین.

مامه پشتی به باکووری ئێراقێکی به هێز و سوپاییکی
سه ربه خۆ و کارامه و خودان ئه زموونی وه ک هێزی
پێشمه رگه ی کوردستان، گه رمه، هه ر ئه مه ش
پێگه ی به رز ده کاته وه و له سه رۆکێکی ڕوواڵه تی و
هاکه زایی، جوێی ئه کاته وه.

ژێده ر : ڕۆژنامه ی شه رق، دووشه مه،22 خاکه لێوه ی
1384 هه تاوی

Renas caf @Yahoo.com